

48.

תמיד ביסורים.
תמיד בדם.
אין לנו אביב חנם.

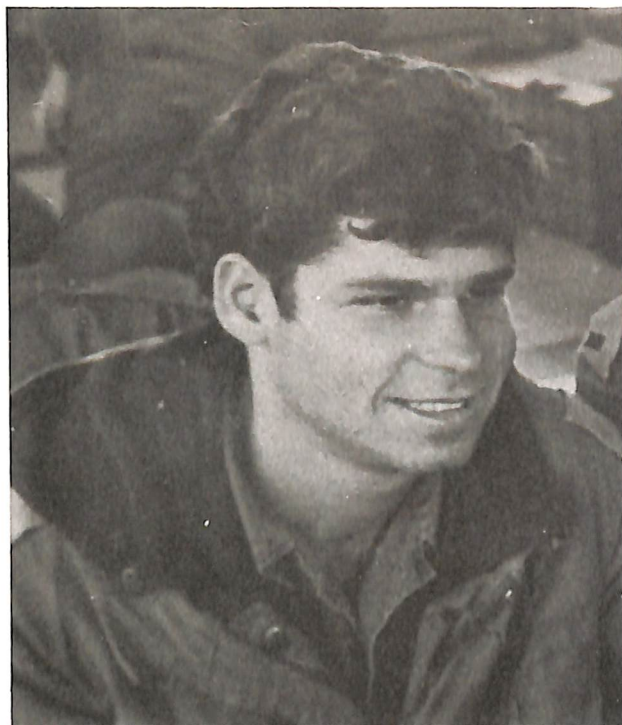
מתחת כל רקפת, כל תינוק, כל פרג
הולך אדם לשכב
במלא אוננו, במלא חמו,
במלא אהבתו -
לתת בהם את חייו.

למטה, למכרות המות, למרתפי הענויים
הולכים האמיצים, הנאמנים
כי מי עוד יוכל לעמד
במות הזה - ולא יבגר?

לדרת אל לע תחתיות, אל שאול היסורים,
אל תנור העולם
להסיק בגופם את החיים
ולא להוציא מלה?...

רק כחות אפלים זורמים ממעמקים
פורחים בכל מאדם -

וזה האביב.
ואין בארץ פרח שאיננו
אדם.

יעקב קרמרסקי

בן לבתיה ופייבל. נולד ב-19.6.1950 בקבוץ מסילות, בו גדל, התחנך ולמד. בצה"ל שירת בחיל השריון וכשהשתחרר החל עובד ברפת ובזמנו הפנוי טיפח את פינת החי. במקופה האחרונה יצא לשנת חופש ועבד בשרותי הבטחון של נמל התעופה "בן גוריון". במלחמת יום הכפורים השתתף בקרבות הבלימה בחזית המצרית בסיני. נפל בקרב על מעוז "חמוטל" ב-9.10.73. י"ג תשרי תשל"ד והוא בן 23.

יעקב, הרי לא נפרדנו...

עברה שנה מאז יום הכפורים הנמהר והאומלל.
שנה מלאת שכול, יגון וסבל עמוק. שנה שארכה מאה שנים.
עננים שחורים וערפל כבד עטפו אותנו.
המציאות המרה הזאת שאתה, יעקב, אינך, טרם חדרה לתוכנו,
היא לא קיימת.

יודעת אני דבר אחד. אסון מחריד קרה לנו באותו יום
שהלכת - אותו יום אחרי הצהריים.
הכל נעשה חשוך וכבד. והשמש החמה, היוקדת, אין היא
מאירה לנו עוד, יעקב. איך אפשר להשלים עם זה, שאתה -
כל כך דינמי, תוסס ואוהב חיים - איננו עוד?
לא, זה לא יתכן.
שתי דמויות בקרבי:

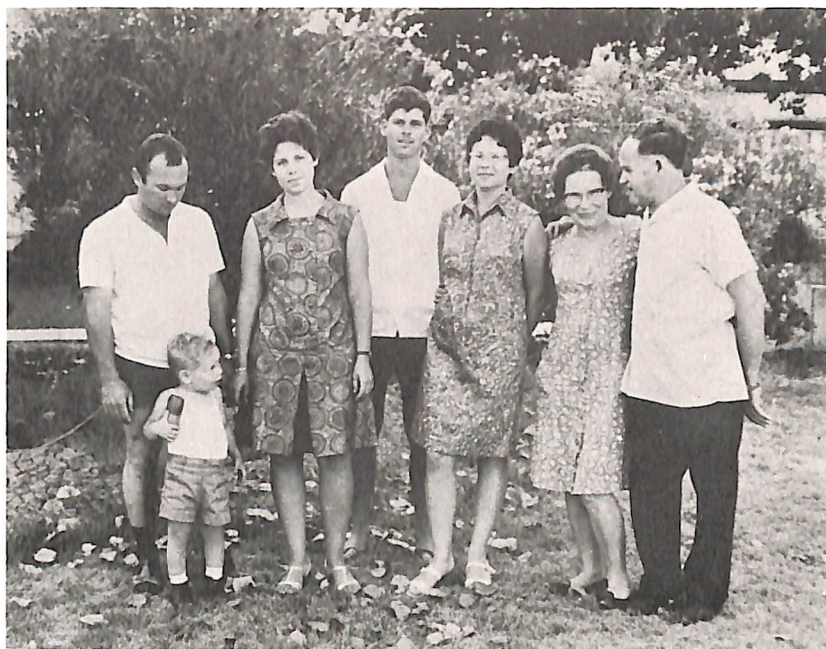
האחת, שיודעת וזוכרת את היום של פרוץ המלחמה. אתה
באת ובישרת לי על כך. אתה ואני שמענו ברדיו, אבל לא
אני, והעיקר-גם לא אתה, יעקב, לא האמנו, שאכן פרצה
מלחמה. אמרת "לא, זה לא יתכן, זה תעלול לקראת
בחירות". רצית להתעלם מהמציאות האומללה. שכבת ונרדמת,
רצית לשכוח הכל.

הערתי אותך משנתך ואתה נדהם, המום ומדוכא.
לא ראינו אותך מעולם במצב כזה. יעקב, לא האמנת, שאתה
הולך לשדה הקרב, לקרב אכזר. ואש התופת הנוראה לא
פסחה עליך, היא קטלה את חייך.
ואתה... כל כך צעיר, מלא תכניות וחפץ חיים. אתה

יצאת מביתך לקרב.
צו קריאה חיכה לך בחדרך בתל אביב.
יעקב, הרי לא נפרדנו! לא ליוויתי אותך לאוטו...
נשארתי בחדר מאובנת עם מחשבה יחידה: לא, זה לא יתכן!
המלים האחרונות שלך אלי היו: "אמא, הרבה בריאות!"
הלכת... אבל איך אפשר להשלים, שאתה לא תבוא שוב?
איך אפשר להשלים ששוב לא נוכל לשוחח, לשוחח על הכל?...
היית כל כך לבבי ופתוח. שוחחנו על הכל, על בעיותיך
מכל הסוגים - אהבה, חיי משפחה, על יחס למשפחה הקרובה,
על חיי קבוץ... הרי אתה אמרת "הדברים הקטנוניים
האלה מכרסמים לי את הלב". כן, יעקב, היית מעורה
בכל, עניין אותך הכל סביבך. חיפשת תמיד את המיוחד

גם בקרב הקרובים ביותר לך וגם בכל הסובב אותך.
ידעת להיות ידיד לכולם, לראות ולחפש את המאפיין
שבזולת. איך נוכל להשלים עם מר גורלנו? ... ששוב לא
אשמע עוד את ההערות שלך, הקולעות ביותר, את ההומור
הדק שלך? ולא אוכל עוד לראות את פניך המחייכות
תמיד... מאמינות...
"ייהיה בסדר!" _ האימרה הנצחית שלך.
האם זה יתכן שלא תדאג לנו יותר?
תמיד אהבת ללכת בדרכך שלך, אבל שאפת להיות מלווה
בהסכמתנו והסכמת הכלל... והרי זה אתה שאמרת "הרי
אתם יודעים, שלא אעשה בניגוד לרצונכם".
והיציאה לשנת חופש... כמה לבטים, מחשבה... כמה דאגה
גם לנו. על יציאתך לחופש לא הסכמת שידונו בשיחת קבוץ
שלא בנוכחותך. רצית לשכנע בעצמך את הקיבוץ ואותנו.
לא אשכח את הבוקר, כשפתאום עמדת לפני והוצאת מקרבך
את המשפטים שהטרידו אותך, שלחצו על לבך החם, האוהב
- "אמא, אני יוצא לחופש. אבל דעי! המחשבה עליכם היא
שמטרידה אותי ביותר, היא שמכבידה מאוד על לבי".
ואז, כשהגבתי כפי שהגבתי, אמרת: "כל הכבוד אמא!
הוקל לי." ואני רק הוספתי "טוב, לך מהר וחזור מהר."
עזבת אותי פתאום ונעלמת.
יעקב, ידעת לגשת לאנשים ולומר להם: "אל תתנו להורים
שלי להתבודד. דאגו שישבו איתכם בקבלות שבת."
דאגת, חשבת, רצית להכיר את החיים על כל הצדדים,
רצית להיות בטוח שהדרך שתבחר בחיים אכן דרכך היא.
אבל הכל נפסק.
לא, יעקב, בשבילנו אתה קיים! אתה ממשיך בדמות
חבריך, בכל צמח המטפס לשמש ובכל צפור המרקיעה
שחקים.
דמותך התמירה, האצילה, תלווה אותנו כל ימי חיינו.

י ע ק ב

בוא מכחול וצייר !...
צייר נער שלראשו פיזרה יד נעלמה מלוא חפניים
תלתלים סתורים בחוצפה פזרנית ...
צייר לחייו ומשוך בהן אדמומית עגולה, פורחת
בחיוך ומסמיקה בביישנות...
משוך בוורוד חיוכו המתוק.
צייר צחוקיו הרבים, מתדרדרים כאבנים שבמורד
ההר...
צייר עיניו - צרות וחכמות ורואות המון...
עמוק...
צייר לשונו - חדה, בדוחה, עוקצנית...
צייר צווארו - זקוף וגאה ומשוך עליו קוי חן...
צייר כתפיו הצרות... כפופות קמעה... כי עמסו
אחריות ומצפון...
צייר לבו - לב אוהב ומרגיש לבעלי חיים,
לאנשים ובכלל, כזה אוהב חיים רוטטים...
צייר זוג ידיים כותבות בכתב יד העובר כסופה
את הנייר, ידיים השופכות וזורעות על הנייר
עושר והומור כה רב...
צייר רגליו והליכתן הגמלונית-קופצת, רגליו
הרוקדות-עליזות...

*

*

*

אך מדוע זה עמדת מצויר, הוי מכחול רשע? ...
הן לא גמרת! ...
טרם תמו הצבעים!
מדוע זה תצויר רק עשרים ושלוש שנה, קמצן
ארור? ...
הוסף לצבוע?
נבל מרושע, זוז הלאה, הוסף לצבוע!
לא, זה לא ייתכן! ... כן כה יפה ונהדר
הצויר...
מדוע אינך ממשיך? ...
הו, רק אל תעמוד! אל תעמוד!
המשך, המשך! ...

רחל חומסקי

מכתבים

לי רק שלי

6.10.70

שמעתי היום שש השלושרים אחרי הצהריים. הם שרו לי,
לפי הזמנתי על לילי שלי.
שאני רחוק הכל הרבה יותר אחרת. הרבה יותר מתגעגע
וחושב עלייך.
ושוב פעם אני חושב על "המריבות" שלנו - "תמיד בשבת",
ועל "הפיוסים" בימי ראשון בדואר. את לא יודעת כמה זה
נעים לקרוא במכתב דברי פיוס, אבל אני רוצה חמודה שתדעי.
ש-א. אל תרגישי אשמה. מותר לך בהחלט לכעוס לפעמים
ולעשות קונצים-רק תזהרי לא לקבל מכות חמות וחזקות
מכל הלב.
ב. אני לא יודע למה, אבל אפילו שאת כבר מצליחה להרגיז
אותי בזמן המריבות, זה לא מחזיק הרבה זמן ואני לא
מסוגל לכעוס עליך. יש לך מין נשמה טהורה וחמודה שאי-
אפשר לכעוס עליך.
אני מקווה שלא תגלי את זה לחברה שלי כי היא תדע לנצל
את זה.
עוד לא הגיע לי מכתב ממך ואני לא יודע איך היה בתי"א.
לא הצלחת להתקשר אלי. אין לנו בינתיים בכלל טלפון. אבל
אני כמעט בטוח שגם ככה לא היית מצליחה להשיג קשר.
מה אומר, אנחנו כבר צריכים נורא להיפגש, נכון?
אני כבר רוצה, שיהיה לנו נפלא כמו שהיה בבית של אבא
שלך בתל-אביב.

אז להתי' מהר. עוד מעט אני הולך לישון ואני בטח אחלום
רק עלייך ואז אני אספר לך ע"פ עוד כל מיני דברים.

נשיקות על עין שמאל ולחי
ימין ואחת חמה חמה על
השפתיים.

יעקב

לי הרבה שלום

יום ד' השכם בבוקר

חמודה, אין לי כוח לכתוב אפילו מילה, אין לי דמיון
ומוזה בכלל בכלל-הטשטוש מכתוב עכשיו כל מילימטר
בהתנהגות שלי. תדעי לך שנכנסנו כאן לשלב חדש בהתנהגות
הבהמתית שלנו. הטינופת על גופי כבר בשכבה די יפה,
והעייפות... הו, העייפות.
הלילה ישנתי שעתים וחצי ובלילה הקודם קצת יותר ואני
כבר הולך בזיגזגים - ויש עוד איזה יומיים טובים עד
סוף השבוע. מיותר לקטר אבל זה הדבר היחידי שאני יכול
לכתוב עכשיו. אין דבר, שאבוא הביתה ארדם לך בין
זרועותייך ותוכלי לשיר שיר ערש לתינוק ישן-בסה"כ זאת
לא תקופה ארוכה בחיים אבל כרגע היא קשה.
בתקווה שתביני אותי-ובטוח שתביני ותכתבי הרבה כי את
זוכרת את השיר על "הוא צמא לכל מילה-על גדות התעלה"
וכו...
אז להתראות ילדתי הקטנה מהר ככל האפשר.

שלך

יעקב

לטרומ-חיילת היקרה שלי הרבה שלום שבת
לי חמודה, אין לך מושג כמה נעים היה אתמול בערב לקבל ממך שני מכתבים בבת אחת אחרי שכל השבוע לא קבלתי אף מילה. לא שהייתי נורא מודאג כי השתדלתי להבין בהגיון שסה"כ זה בערך הזמן שזה צריך לקחת עקב השנויים הקלים בכתובת שלי- על כל פנים, היה לי נורא מעניין לדעת מה דעתך על "מוצאי שבת".
את יודעת, שאת באמת משהו מיוחד. למה את יודעת לקחת הכל על עצמך. נכון שלא בטוח שצדקת אז, אבל גם נכון שהיתה מגיעה לי איזו "שטיפה" כדי שאתחיל לעשות את הסינתזה בין מה שבוער לי אישית, ומה שבוער לשנינו ביחד אם ההבדל בין שניהם כמעט ולא קיים, נכון שזה ככה?

את יודעת, ייתכן שעכשיו גם אני אתחיל לכעוס לך כשאת
תבואי מהצבא ונורא תרצי להיות בבית ולראות ולקלוט
ואני ארצה להיות בבית. נשתדל לא לריב הרבה, נכון?
אגב, מה שכתבת על סבא שלך מזכיר לי גם כן את האוירה של
א.ב. יהושע. מין איש זקן שלא מכיר את נכדתו, ובמקום
להיות מאושר ש"חתיכונתי" חמודה כזאת מתענינת ב"שלד"
כזה - הוא מתחיל להטיף לה בליל שטויותיו.
לא נורא, גם שלי היו כאלה. אבל על הסבא השני שלך,
שמעתי סיפורים הרבה יותר יפים וחמים.

----- את יודעת, שהלילה עוד פעם התראינו בחלומות
אבל אני לא זוכר בדיוק מה התרחש. התעוררתי בהרגשה
בטוחה שהיית איתי לפני רגע, אבל לא זכרתי בדיוק מה
ואיך. ואני לא מתכוון לסוג החלומות שלא רציתי לספר לך.
יקרה, אנחנו צריכים כבר להתראות במהירות כי אני מתגעגע.
אגב, כשיצאתי ביום ראשון מהחדר לא סתם בחרתי דווקא
בדרך ההיא, כי בדרך מאחורי החלון שלי לא מגיעים לאן
שהטקסי שלי עמד. דווקא חשבתי כל הדרך על ההרגשה שלך
כשתתעוררי ותמצאי את עצמך לבד בחדר לא שלך. אפילו לי זה
צבט בלב. שמחתי נורא שהחולצה שלי מזכירה לך לפחות
קצת. נכון שלא תכבסי אותה? אני מסיים להפעם ואני רוצה
להתראות מהר מהר.

אז להתי' ונשיקות חמות בעינים ובאזנים.

שלך יעקב

לי חמודה שלום נוראי

יום ראשון-לילה

היום מגיע לך כל כך-הרבה-מכל טוב שרק אפשר לתת לך-אבל
מרחוק כל כך אפשר לנסות להביע זאת רק בכתב.
קבלתי ממך היום שני מכתבים וכל פעם שבאו לי "עצבים" -
או כמו שאנחנו קוראים לזה כאן-נרוויס-תפשתי מיד את אחד
המכתבים וקראתי וזה עזר לי.

אם היית כאן הייתי עכשיו "תופשי" אותך בשתי ידי ועושה ממך
כזה קוויץ'-עד שהיית מרגישה ככה טוב שזה יוצא מהלב.
אחר כך הייתי מרגיע את הקטנה שבטח היתה נבהלת וחושבת
אותי לפסיכי.

בסה"כ היום היה יום עם עצבים לא קטנים ומחר בטח יהיה
כני"ל- נדחית הנסיעה והבלגן שמלווה בזה כרגיל-אבל מילא
עוד חודש ימא'נייק. (את מבינה קצת מהבטויים?)
למה לא באת היום?

בטוח הייתי מכה אותך מרוב התלהבות. אבל את יודעת?
אולי בסה"כ זה טוב שלא באת, כי אנחנו כאן כל כך
מלוכלכים ומצחיקים עם ה"אוברוליס" שלנו- ונראים כאלה
חניכים-אז לא הפסדת הרבה.

עוד מעט אני ניגש לקבל משכורת דשנה של סוף החודש-
ואני אהיה עשיר יחסית.
זהו להפעם, קטנה-נחזיק מעמד עוד שבועיים. לילה טוב
לשנינו- נותן לך נשיקה.

להת' מהר-מתגעגע כבר-רק

שלך

יעקב

לי קטנה שלום

יום אי לילה

מה שלומך חמודה? איך מסתדרים בלי אבא? מתנהגת יפה?
אוכלת הכל ולא עושה קונצ'ים?
אני מקווה שכן, וסומך עלייך שכן.
מה נשמע?

גם עכשיו, כמו במכתב שלא זכית לקבל בדאר, אני ערוך
ומוכן למסדר השושנים הלילי שלי. כבר אחרי 11 בלילה
ובעצם אני משער שאת ודאי עוד במרחק שעתיים לפחות
מהמיטה. אין דבר, תבלי טוב ותזכרי על חיילינו.
אין לך מושג כמה נשבר לי כבר מהקורס הזה למרות שהוא
בעצם רק התחיל. בסה"כ נדמה לי שזאת בעיה של כל החבר'ה
כאן.

אולי היום זה חריף במיוחד כי רק חזרנו מהביית-אבל אחרי
יום כזה עמוס ודחוס ועוד חם ולוהט באמת שאי אפשר לסכם
אלא במלה אחת - ח... .

מה שטוב שכבר אין יותר מדי זמן.
נתראה בעוד שבועיים, ועד אז נראה אותך מעיזה
לא לכתוב!!

להת' מהר

יעקב שלך

לי שלום

יום חמישי

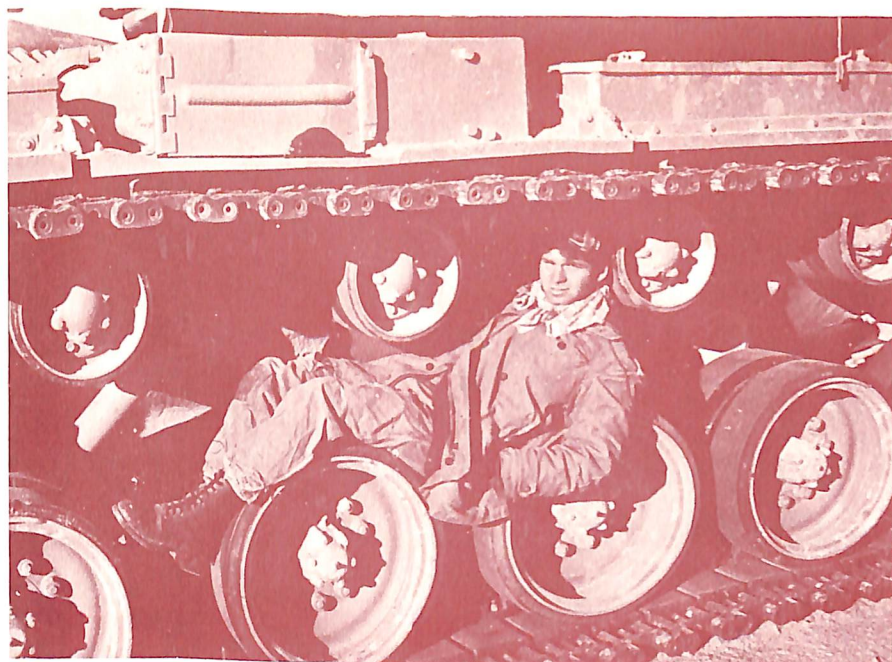
כבר כמה ימים רצופים שלא כתבתי לך. פקששתי את היוצאים הביתה, ואחרת אי אפשר כאן לשלוח. בימים האחרונים דווקא התחלתי לקבל ממך יום יום מכתב וזה נהדר. אבל, היו ימים שכבר הייתי מודאג. איזה שבוע רצוף לא קבלתי דואר ממך. את החבילה שלך עם העוגה קבלתי והעוגה היתה ממש טובה. לא ידעתי שיש לי טבחית מוכשרת בבית. יפה-שנהיה בבית נראה עוד כמה מכשורנותיך בתחום הזה, הא? השבוע האחרון היה בו מתח נפשי לא נעים כזה לקראת ההכרעה בשאלת הפסקת האש. עוד עכשיו לא ברור לגמרי ולא נגמר אבל אף אחד כבר לא צופה לקרבות והמורל ודאי לא נפגע מזה. כבר זמן הגיוס שלך נורא קרוב, לא? אבל אנחנו עוד נתראה זהו להפעם. נתראה בשבוע הבא בבית. אולי גם עלי יצלצל אלייך, או שכבר יצלצל. אולי הוא כבר ספר לך שבזמן האחרון אנחנו רבים. זה קורה אצל כל "זוג נשוי" נכון? זהו, אז להתראות נורא מהר כבר. נשיקה בעין ולמרות הכל גם באוזן השמאלית. שלך כמו תמיד.

יעקב

לילי החמודה

יום ד'

היום היה לכל הדעות יום שמח. קבלתי את המכתב שלך עם "תאורי הנוף". אני מקווה שיש שם כמה חלקים שאפשר לתלות אותם גם בימי חול. אני כבר אתאים אותם לחדר שלי (שלנו- בימי ששי). כמעט הכיתי את עלי בגלל שגם הוא קבל ממך היום ברכה-אבל בסוף ראיתי ששלי הרבה יותר יפה וכתובים בה דברים חמים, אז סלחתי לו.

שבת

זה שוב אני החוזר אלייך.
עבר עלינו יום כיפור יפה. מנוחה ממש טובה. חרופים כאלו,
שעות על גבי שעות.
אתמול קבלתי ממך מכתב וכתבת שם שאת מחכה לי ליום ששי.
איך אפשר להסביר לך למה אנחנו לא באים לחופש כל שבוע?
תחיי בצבא אז תראי.
בלילה אנחנו מתראים גם עכשיו כל ערב, כי טוב להמציא
חלומות.
אני מוכרח להפסיק עכשיו.
תזכרי, שאני נורא מתגעגע ונורא רוצה להתראות כבר. כאמור,
לא יודע מתי זה יהיה, אבל אולי סוף החודש, או בסביבות.
אז..... איך לי איך לסיים.
עשיתי עכשיו פו כזה, שיצא מהלב דרך הפה ויגיע
כנשיקה חמה אליך. קבלי אותה, הא?
שלך

יעקב

"... ארץ השלום המגולתה והעוין הלבן
כמו אף... אפס ארץ ושא הוא אף
"השלום" ארץ המבול נאבה ארץ
קונצס "

אותו זהר שבימי ילדותו

היתה לי הזכות להיות מטפלת של יעקב בהיותו עוד בגן הילדים. ודמותו הבהירה והזהרת נחרתה עמוק בלבי מאז וכך נשמרה בזכרוני עד היום הזה.

יעקב היה ילד עדין נפש. לא נהג להטריד ולהטריח. כבר אז, בגיל צעיר מאוד, ידע יעקב לוותר לזולת. אינני זוכרת מקרה שהוא בא להתלונן על שלקחו ממנו דבר מה, או שלקח בחזקה מיד חבריו כפי שזה שכיח בגיל זה. זוכרת אני תמונה... פייבל בנה לו אוירון ליום הולדתו ויעקב הפעוט הביא את השי לבית הילדים כשעיניו קורנות מאושר על שניתנה לו האפשרות להגיש שי ראוי לשמו.

מאז חלפו שנים. יעקב היה לנער יפה תואר. השלוח והזהר כאילו נעלמו מפניו. עיניו היפות שתמיד שאלו - הפעם גם תרו, חפשו וה"לאן" הסוער של גיל הנעורים השתקף בהן בעצמה.

לאחרונה כשראיתיו, שוב מצאתי את יעקב הנעים האדיב. ועל פניו נסוכה שלווה ומשהו מאותו זוהר שבימי ילדותו. שאלתיו: "יענק'לה לאן מועדות פניך אחרי פרק חיים מפואר בצה"ל? והוא ענה בחיך: "לעניני בטחון".

יעקב אהב לתת. בהיותו ילד, וכשגדל והגיעה עת מלוי תפקידים הוא נתן את כולו וללא הסתייגות.

בין האגדות על נערי ישראל שמסרו את נפשם על הגנת המולדת באביב חייהם, תסופר גם אגדת יעקב, הנער יפה התאר, שטוהר ותום היו מנת חלקו כחייו הקצרים.

וכך ישאר בזכרוני.

ושמחת חיים מעל הכל ...

..... הנני חושבת וחולמת עליך כל-כך הרבה - יענקלה חביבי.

פעמים אין ספור הנני חוזרת אל זכרונות הילדות שלך,

אל הימים הבהירים של צמיחה, של צחוק ושובבות.

בכף ידי הנני מלטפת את ראשך המתולתל ותחושה זאת

כאילו טבועה בי ואיננה עוזבת אותי...

ימים בגן. סיפורים. משחקים. חלומות. דמיונות

ו"רצונות" ילדותיים. פסיעות ראשונות בכתיבה וקריאה

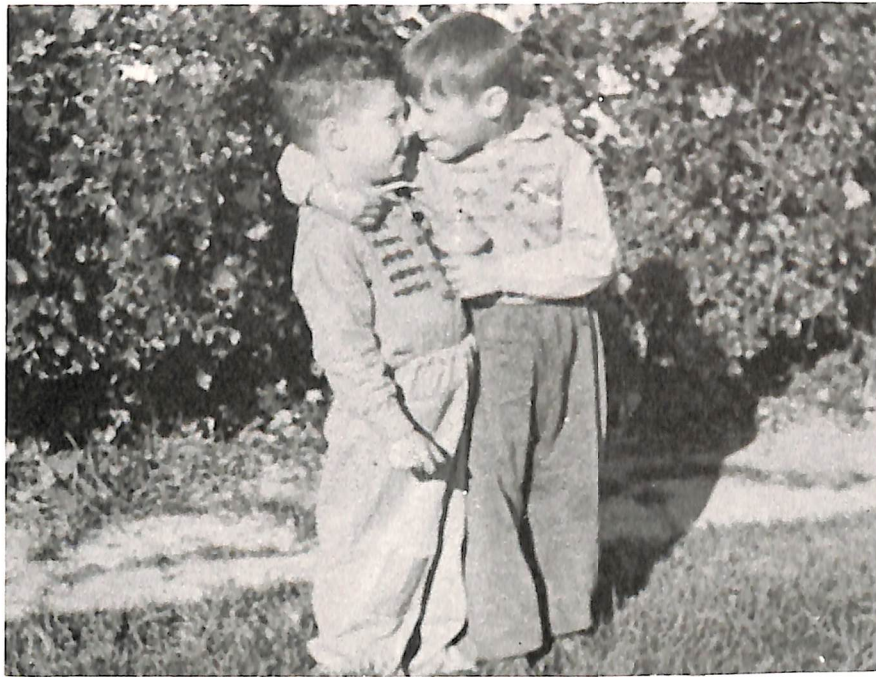
ושמחת חיים מעל הכל...

בימי חורף בהירים יצאנו לטייל אל ה"שדה האדום"

הרחוק כל-כך מהבית... שדה הכלניות ו"טיפת דם המכבים"

... כל-כך הרבה טיפות דם פרחו בשדותינו... ה"תומרים"

חוזרים הביתה עטורי פרחים ושירה עליזה נישאת באויר...

וחלפו שנים -

יענקלה היה לגבר איתן, נאה, תמיר מגזע ה"תומריים",
ורק השערות המתולתלות והעיניים הצוחקות כמו אז...
ובעברי על פני המדרכות ובכל מקום ישא הוא את
"השלום" לקראתי בשוכבות מלבבת ובחיוך קונדסי...
האמת היא זאת - כי אתה יענקלה הגעת אל קצה הדרך והרי
היית בראשיתה. איך, איך קרה והגורל התאכזר בנו כל-כך
קשה. והשאלות הן רבות... כל כך רבות ותשובות אינן ולא
תהיינה לעולם!
איך ננחם את ההורים ובני המשפחה השכולים, את ה"תומריים"
... איך ננחם את עצמנו וניחומים אין...

עתליה

שנא "זיבולים" ...

יעקב ידע לארגן לו את החיים במוסד בצורה נדירה ממש, שכן הוא הצליח לשלב הדרכת נוער בבית שאן, נגינה בקלרינט, הקדיש לא מעט לחברתו וכל זאת מבלי להזניח ואף לא במאום את נושא הלימודים.

זכור לי, למשל, שהוא שנא את כל התופעה של הלמידה בעל-פה, והשינון לקראת המבחנים ותמיד היה חוזר ואומר וכאילו מטיף, שכל זה מיותר והמבחן נועד לשקף את מה שיודעים באמת ולא מה שנלמד יום קודם בעל-פה, או שנכתב לקראת המבחן על כף היד. היה לו כושר ניתוח מזהיר, שהתבטא הן בשיחות הקבוצה, הן בשעורים ובפעולות.

הוא שנא "זיבולים" והעדיף את האמירה הישירה, הקצרה והעניינית. הוא ידע תמיד לנסח את רעיונותיו בצורה בהירה ותמציתית, וברוב המקרים אף משכנעת ביותר. אחת הנקודות החזקות שלו היה ההומור, שהיה מיוחד במינו, משהו מקורי ביותר. הומור ציני ועוקצני ולא על מנת להעליב או לפגוע.

הוא היה מרכזה ולב-ליבה של כל אסיפה באחד החדרים על "לחם קלוי", שהיה מושג אז במוסד, או ספל של תה. ארטיסט אמנם הוא לא היה, אולם היה לו כשרון לא רגיל לחקות טפוסים שונים והיה מצליח לגלגל אותנו מרוב צחוק על הארץ.

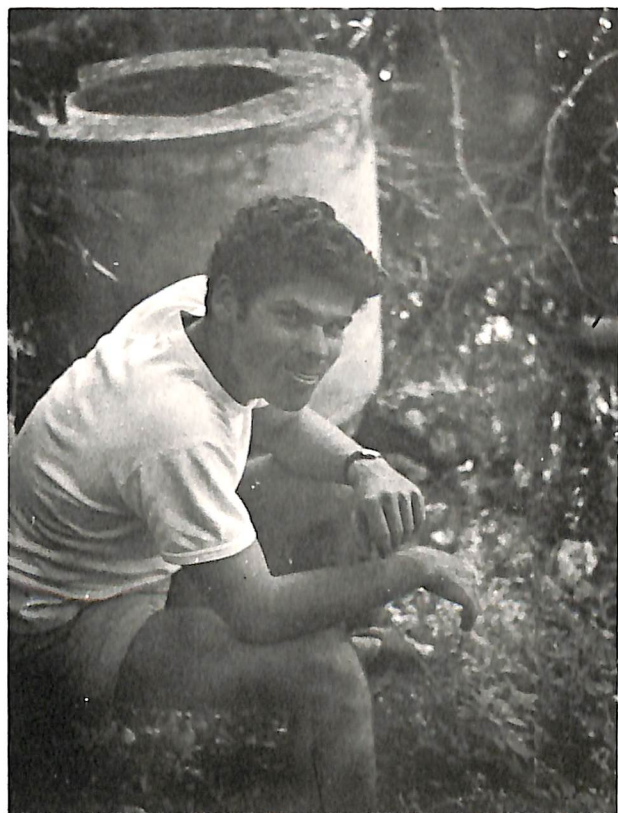
בלטה אצלו ההופעה האישית. קשה לומר שהיה גנדרן

בצורה מופרזת, אולם דאג תמיד להופעה נאה, ובעיקר מקורית והיה נוהג לומר, לא פעם ולא פעמיים, שהוא מעדיף כי את החולצה שהוא לובש לא ילבש מישהו אחר והיה מוסיף בהקשר לכך שמספיק שהבית-אלפים הולכים כולם בתלבושת אחידה, כמו בבית יתומים.

בכיתה י"ב, כשגרנו יחד בחדר, הוא העניק לחדר אוירה נפלאה שהיוותה לא רק תענוג לחברי החדר לגור בו, אלא גם מקום משיכה לא רגיל לחבריה מקבוצת "אלה" וגם מ"מגן". אני, על כל פנים, זוכר תקופה זו כאחת היפות ביותר בחיינו במוסד.

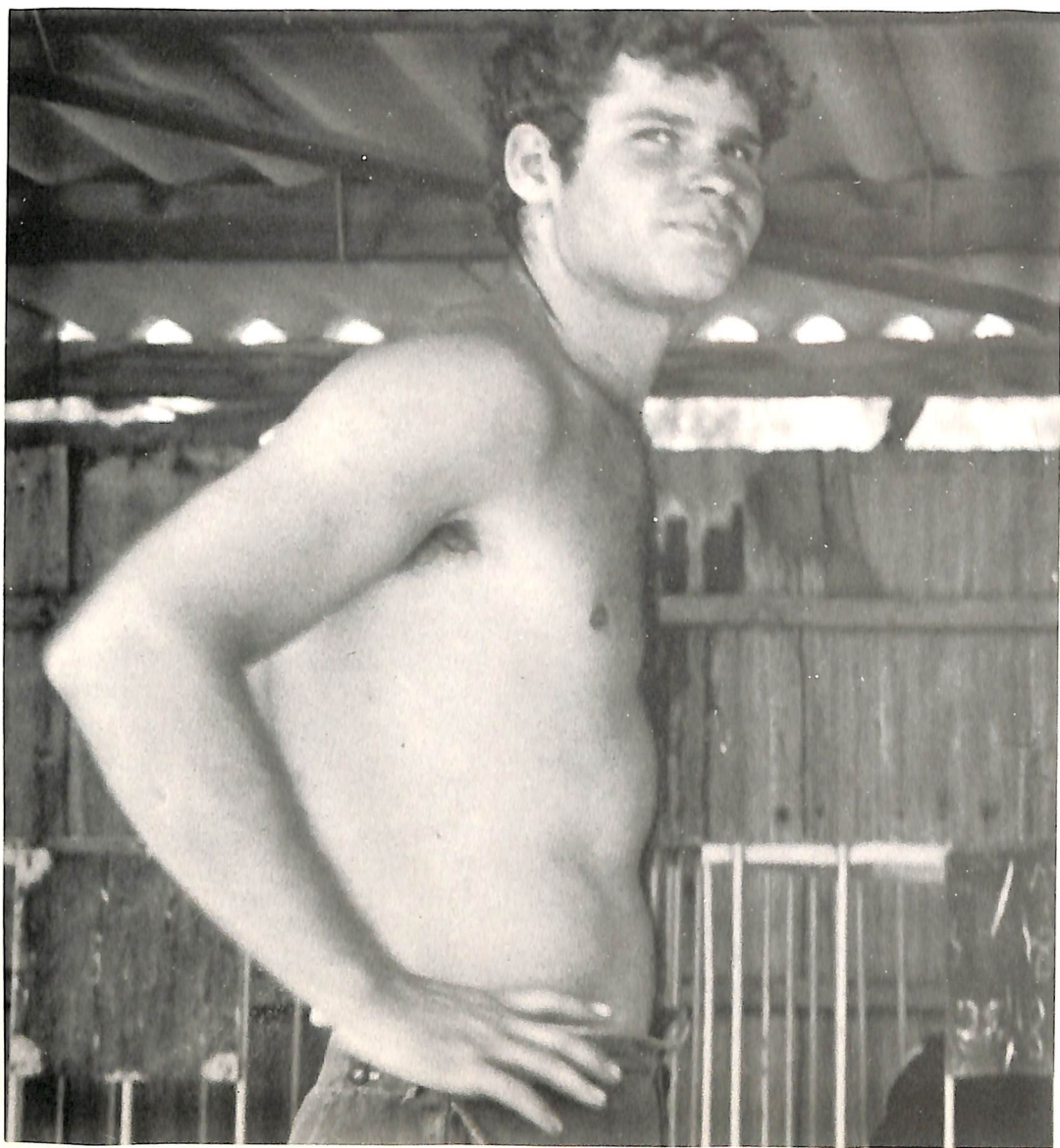
בפגישתנו האחרונה, מספר חדשים לפני המלחמה, סיפר לי בשמחה שהצליח לסדר העברה לאותה חטיבה שבמסגרתה יצא אח"כ למלחמה ובמסגרתה גם מצא את מותו...

דדה

בהיר כמו הקיץ

זוכר יענק'לה? - היה קיץ והוא יפה כל כך... ואתה -
יפה כמותו... בהיר כמו הקיץ...
חיוך רחב כגלי הים הגדול וחמימות אין-סופית כחומם של
גרגרי החול הלבן לשפת-ים בצהריים.
לא רע לעשות כך-שבוע כזה באמצע הקיץ, אמרת לי...
ערב אחד עשינו קפיצה לעיר חיפה. טפסנו למרומי הכרמל.
בדרך הצלחנו להכנס לרחוב חד סטרי, שאין אליו כניסה.
כל הנהגים צפרו וקראו לעברנו - השתגעתם! לא, לא
השתגענו, פשוט רצינו קצת לנוח מהיום, ואיכשהו המשכנו
לטפס בהר. קנינו מנות גלידה ענקיות ומצחיקות עם
שמות משונים. זללנו, צחקנו המון, ונשמנו את אוירו
הצח של ליל קיץ.
באחד האמשים התלבשת ככה, יפה - יפה.
מה קורה לך הערב? שאלתי.
נו... יש עניינים - ענית - אבל תמיד אני מתלבש יפה.
סתם את לא שמה לב לתופעה. יש תוצאות, תאמיני לי...
ומי לא היה מאמין לו?...
ואז בא אלישע לביקור. האם זוהי שירת הברבור שלך
לקבוץ מסילות? שאל.
אוי, אלישע, איך אתה מדבר - ענה לו יענק'לה -
הרי הצוות פה אינו יודע...
אמת - אנחנו לא ידענו...
לא עבר זמן רב, ושירת הברבור שלך הושרה. אך אנחנו לא
ידענו, כי קשה ואי אפשר לדעת. ואפשר לא נדע... לא
נדע...

כי תמיד תהיה בהיר כמו הקיץ... ויש לך חיוך רחב כגלי
הים הגדול... וחמימות אינסופית, כחומו של החול אשר
לשפת הים בצהריים...

למוציא ציה הרבה הרבה שלום

יום ראשון 4 במאי

אחרי כל כך הרבה זמן (די הרבה, לא?) מגיע לך מספר מלים.

הרגילה מזמן עברה והשתחררנו ממנה כבר מזמן ומן הזכרונות. אנחנו כבר כשלושה שבועות במרחבי סיני. התאקלמנו והסתגלנו כבר מזמן לסופות חול נפלאות - כמו בסרטים כמעט - לקור מקפיא, לחום ממיס ובכלל לכל הווי המדבר.

אין להסיק מזה שהמורל שלנו נמוך מכל זה. דווקא עד היום, משך שבועיים וחצי - עד להתחלת האמונים היום - תפשונו שלווה פראית ממש. התאקלמנו כל הזמן. עבודות פה ושם, התארגנות וכו'. ישננו הרבה, ראינו סרטים, להקות צבאיות כמו להקת שריון, פקוד דרום, את יוסי בנאי בערב שירי ברסנס, וכמו כן פגשנו הרבה חבריה מוכרים.

דבר מעניין מאד קרה ביום חמישי, נדמה לי. פתאום הופיעו הבנים שלכם אצלנו. מה ומו אני לא יכול לכתוב, אבל היתה פגישה נפלאה. היה מצחיק לראות את הטירונים עם כנפי-צניחה והכובעים האוסטרליים. כמו שבאים בצבא נפוליון.

מה עוד לספר לך ?

תנאים יש לנו טובים. שק"ם מסודר יופי, אוכל מצוין

וחדר אוכל ומטבח באמת ברמה קבוצית כמעט, מקלחת
טובה עם מים חמים עשרים וארבע שעות ביום ושירותים,
אמנם לא נקיים כמו ביום שבקרתי אצלכם, אבל בכל
זאת בשבילנו זה נחשב נקי.

הדבר היחידי שיתחיל להציק לנו זה בעצם שני דברים.

(א) חוסר שינה שמובטח לנו מהערב ועד בכלל.

(ב) קצת חופש. היציאה הראשונה הביתה הובטחה לנו

בינתיים ב-5 ליוני וגם זה לא בטוח.

צריך נשימה ארוכה, סבלנות ומה שמו... חזק על מנת

שלא ישבר. בינתיים זה בסדר.

בינתיים אני גם מסיים -

להת' השתא, בארע דישראל.

יעקב.

לפני הכל - אז נו מה שיקראו לך בגרעין אני ממשיך
במוציאציה ולא מוותר בשום אופן.
אז מה... אני מתרשם שיש בעיות לכל אדם בעולם הזה
ולרובם דומות.

מה אפשר לעשות? ככה זה.

מסתבר, מוציאציה, שגם הוותק והנסיון בבעיות רגישות
לא עוזר ולפחות לא "מקהה" את הכאב.

מי כמוך יודע שגם אני גרמתי לכאבים מסוג זה שעד

היום כואבים ולפחות מבחינת הצד הגורם אני רוצה

לבקש ממך לא לכעוס ולא לקטר, כי מה אפשר לעשות?

הלב הוא הפכפך בכגון דא. אבל מה? לא צריך לאבד גם
את התקווה אם כי בדרך כלל כדאי לשכוח.

גם עם ע. חשבת, שלעולם לא תשתחררי והנה מצאת מישהו

אחר - תאמיני לי שיהיה גם הפעם טוב.

בקשר לגרעין ולצה"ל הייתי מציע לך ככה.

קודם כל תשקלי טוב טוב בשביל מה את נמצאת בגרעין.

אם מהסיבות האישיות האישיות, או שמסיבות אחרות

גם כן.

אם את חושבת שאחרי שנגמר בינך ובין א. אין לך שום

חשק להשאר שם בין יתר החבר'ה וכל העסק בכלל כבר לא

כל כך נראה לך, אז אל תהססי וקפצי החוצה מהר.

אבל מה, אם את מוכנה גם קצת לסבול אי נעימות ולהשאר

בגרעין עם א. למרות המצב, כי את עדיין פורה ל"גרעין",

אז תחשבי פעמיים ולא כדאי לך לעזוב, כי באמת העסק עם

א. הוא חולף, על כל פנים יחלוף. סוף כל סוף שניכם די

מבוגרים ותשכחו.

גם עם מ. הרי היחסים השתפרו.

אני מקווה שמיציתי דעתי ותסיקי מהן מסקנות.

מוציאציה שלום

שבת 5.7.69

כן, כן. הרבה הרבה זמן לא שמענו, ברור שלא ראינו,
ובעצם לא יודעים.
מה נשמע ב-2455? שאני הייתי שם חשבתי שהיה שם נפלא,
אבל שאני ב-1163 אני חושב שלחניכים שם חרה למדי.
משמעת ברזל כמו סד לנשמה.
אם כי הבנות יכולות בהחלט להנות שם. קודם כל בארץ.
קולנוע ערב ערב, קצינים וסמ"רים בשפע. מה חסר?
(אפילו טירונים עם מכנסים רחבים יש).
הקצור, מה באמת נשמע?
מבסוטה שם מהעבודה, מהחברה? באמת צריך להיות לא
רע.

חפשי יחסים עם עשהאל הלבן ותרכבי על הסוס.
למה את לא כותבת מה חדש בבית? קראתי בעתון על פטירות
של אנשי שלומנו מהרבה כוונים (זה לא בציניות, אלא
בהתענינות גרידא).

אנחנו עוברים מכאן להיכן שדרושים בגדי-ים
נקווה לחזור משם, קודם כל על הרגליים. שנית, כל שלב
ביתר החלקים ואחרון חביב גם שזוף ולא פילה כמו
שכולנו כאן עכשיו.

בינתיים שלום ולהת' בבית השבת, אם לא יחולו שנויים
דרסטיים.

"לבטוח את ילדי קצת היום ממש כיצוקים,
כיצוקים נחמץ, מצב אחר קצין טוב. מציחה,
אבוק, אחריו וכל השאר, מצב שני - הוא
אחיו שפיתח עושה מין חוט.
פשוט איש שאם באתה מוכן במידה נל-ק
טוב ומחויק ושמה ואנשי, ודחה אורק.
באתי מואב לשטה נלכה של חיי קצבא".

אין חבר כמו יעקב

כשהגענו לבית-הספר לשריון פעם ראשונה בחיינו, למחנה המפורסם במשמעת ובסדר שאין בשום מקום אחר כמותם, החלטנו - יעקב ואני - שאנחנו מוכרחים להיות ביחד. פשוט היה רצון להיות על-יד מישהו קרוב ומוכר כשאתה מגיע למקום חדש, זר ומפחיד (לפי הסיפורים). כשבאה הצעקה המיוחלת "נו, להסתדר בשלשות! יותר מהרו!" היינו די זריזים כדי לעמוד באותה "שלשה", ולהגיע לאותה כיתה ואותו אוהל. וכך, באהל 7/ב, אחד מיני עשרות, עם עוד שמונה אנשים זרים התחלנו להתוודע אל הטנק, ולמעשה התחלנו גם להתוודע האחד אל השני. למדנו להכיר ולחיות זה עם זה.

יותר משלוש וחצי שנים שירתנו יחד. גם כשהיינו נפרדים בגלל תפקידים שונים וכו' - תמיד היה זמן להרים טלפון ולשאול "מה נשמע", או לקפוץ לביקור חטוף ולהחליף חוויות על הצבא, הבית, החופשות או סתם שיחה קלה.

אין חבר כמו יעקב. הוא פשוט בחור נפלא וממש מקרין טוב לב ואיכפתיות כלפי הזולת. תמיד מקשיב, מנסה לעזור, מתעניין, אפילו כשהוא נורא ממהר, או עצבני, או רב עם מישהו, או פשוט יש לו בעיות משלו. בסופו של דבר, חיי הצבא אינם קלים. תמיד טוב לשוחח איתו. זה קל ומעודד. לא החיים המשותפים במוסד בנו את ידידותנו, אלא הצבא.

יעקב היה מסוג החיילים והקצינים המכונים "סבוניס".
אלה שתמיד עושים כל מה שאומרים להם (והם הטובים ביותר,
אפילו אם ישנם כאלה שלא מודים בכך). כל דבר שהוטל
עליו, או שלקח על עצמו בהיותו קצין, היה מבצע בכח
רצון ובחתיירה לשלמות. אין אצלו דבר כזה ללכת לישון
כשמשו לא "סגור" עד הסוף והוא עובד ומתרוצץ יום
ולילה עד שהכל מאה אחוז בסדר.

החריצות היא אחת התכונות הבולטות שלו גם בצבא ואחר כך
גם בבית. פעם באתי לבקר אותו לאחר שהשתחרר ומצאתי
אותו במכון החליבה מנקה את כדי החלב. לא הצלחתי לשכנע
אותו שיעזוב "ושזה לא בית חולים פה". הוא עמד וניקה
עד שהכדים פשוט הבריקו וממש נהנה מהעבודה.
לראות את יעקב בצבא היה ממש פרדוקס, פרדוקס נחמד.
מצד אחד קצין טוב, מצליח, אהוב, אחראי וכל השאר,
ומצד שני הוא האחרון שהייתי עושה ממנו חייל.
פשוט, איש שלום במלוא מובן המלה. כל-כך טוב ומחייך
ושמח ואנושי ורחב אופקים ובלתי מוגבל לשטח הצר של
חיי הצבא.

יעקב שונא את חוסר הסדר, את צרות המוחין הצבאית ואת
חוסר ההגיון. הוא רותח מזעם כל פעם שהוא נתקל בהם,
אך לא מרפה אלא עובד במשנה מרץ עם המון רצון להצליח.
אומרים, שיש אנשים המרגישים שחיהם קצרים ומנסים
להספיק כמה שיותר. יעקב לא היה כזה בשום אופן. עם
שחרורו הפסיק למהר. לא רץ ללמודים ולא בנה מגדלים.
וכשהחליט לעשות משהו קם ועשה. ואז, דוקא אז,
כשהתחיל לבנות תכניות ולבנות את עולמו נהרג פתאום.
מישהו סיפר לי, שביום בו נהרג עוד סיפר לצוות הטנק
שלו מה יעשה אחרי המלחמה, ואילו תכניות יש לו,
וכמה המלחמה המחורבנת הזאת מפריעה.
לגבי, אישית, זה פשוט משהו שאינני יכול לתפוס עד
היום. פשוט אי אפשר להאמין שיעקב נהרג.

יעקב קרני

דובה קשה שלום הרבה / שבת

רואה שאת כמו יב'ניקית. מגיע סוף השנה ולך יש תכונה של סיום והכל כמו בשנת לימודים.
תארי לך שאני כבר מזמן לא יודע מה זאת הרגשה כזאת.
חופש גדול זה דבר נפלא אבל רחוק ומשונה.
יפה שאת מסכמת בחיוב רב את התקופה הקשה שעשית. אין לך מה לנסות לשכנע אותי שזה היה כדאי. אני לא נגד שנה כזאת בכלל, אך לא הייתי מוכן לעשות שנה כזאת לפני הצבא. כשאני רואה לפני שלוש שנים ארוכות של שירות, כדאי להפטר מהן קודם וזהו. זה שאחרי הצבא מתרחקים מזה עוד יותר ואז בכלל אין חשק לעשות את זה - אמת... אבל מה?
אצלינו הכל כרגיל בינתיים. חבר'ה נחמדים בחלקם הגדול, או נגדיר אחרת, בחלקם המקורב אלי. ז"א - כל אחד כבר מוצא לו את החברה הנחמדה שלו.
ככה אנחנו כאן גוש גדול של השמו"צ - וזה בסדר.
דרך אגב, יש כאן שמו"צ בכל הדרגות. מטוראים ועד הקצינים ועד הסמג"ד.

דובה - מסיים הפעם ולהת'

שוב טס שבוע ימים. בחיי, איך שהזמן בורח מתחת לידיים. אמנם לפעמים חורקים שן משך היום אבל באופן כללי זה טס. עברנו כבר את זמנה הארי של הסדרה ובכלל אנחנו כבר מריחים מאד את סוף הטירונות וזה טוב מאוד. אני מתאר לי שעכשיו משנחזור לבסיס ועד הסוף כבר נעסוק בעיקר בחזרות למסדר סיום ובמסלול מכשולים שאותם עדיין לא עשינו.

את השבת הזאת אני מבלה בבטלה פנטסטית (כמה זה טוב להתבטל) בתוך אוהל סירים פשפשי עם עוד בחור ממזרע בחולות אי-שם בארץ. בשביל למודי צופיות, טבע וארץ כמונו זה לא בעיה גדולה - כל השדה הזה. ולמרות שאחרי שבוע שלא ראינו מקלחת, ויש היום נסיעה לבסיס להתחרץ, אני לא מתכוון לנסוע. לא אכפת לי עוד כמה ימי טינופת.

כרגע אני כותב בישיבה מפתח האוהל וממול, במרחק מה, אני רואה דבר יפה.

חיילים טירונים מושטנים משחקים כדורגל יחד עם הסגל. דבר כזה לא תמצאי, דובה, בהרבה צבאות. אם היו לנו, דובה, בסדרה כמה ימי רעב מכוון, הרי שאחרי כן היתה כאן התקפת חבילות ואנחנו טובעים בחבילות. אני וזה שאיתי באוהל לא מפסיקים ללעוס וללקק, והתוצאה - לילות מקוטעים. כל הזמן אני חייב לצאת באמצע הלילה להוציא ולהוריד נפח. מה שכן זה לא פשוט, כי היציאה מהאוהל כרוכה בזחילה פנטסטית שמצריכה הרבה גמישות, כי אם מתרומם התחת יותר מדי, האוהל נשכב עליך מיד. וזה כבר קרה כמה פעמים.

נוסף לזה כאן קר שזה דבר מחריד. קור כזה כבר לא הרגשתי הרבה זמן. קור רטוב וחודר. כל דבר שקיים בחוץ נרטב תוך חצי דקה.

מה עוד נוסיף, דובה?

להתראות

ליעקב

עברה שנה מאז המלחמה ועדיין מתקשה לכתוב כמה מלים לזכרך.
קצת קשה לבטא ולספר מזוית ראייה קרובה.
יודע, בשבילי עדיין אינך אבוד.
כל כך משונה לפגוש את החבר'ה ואז להזכר פתאום שהצחוק שלך
כל כך חסר לנו בדמות הזאת, שיודעת ליצור עם כל אחד
את הקשר בשפתו הוא.
חושב שהכרנו בגבעת-חביבה, אבל לכלל קירבה, ידידות והערכה
הדדית הגענו בצבא, שאת רובו עברנו ביחד.
אתה, ביכולתך לתת, לעזור, לקחת הכל בקלות במצבים הקשים
ביותר ותמיד בחיוך, ללא עצבנות. מין טוב שקשה למצוא אצל
אנשים.
מעולם לא גיליתי אצלך חשבונות עם חברים. טוב=לב מיוחד,
שהיה אולי הדבר הבולט שבך.
היית עקשן. אבל ידעת לוותר.
תמיד תמהתי על המסירות שלך לעניין, אם היה זה בתור חייל,
קצין ואפילו אחר כך - בבית.
תמיד היית מגיע אחרון לאוהל. מטפל בכלים עם החיילים
ויותר מהם.
הדוגמא האישית שנתת הגיעה לדרגה הגבוהה ביותר,
ואפילו בדברים קטנים שכל כך מזלזלים בהם לפעמים.
יודע שאף פעם לא אהבת את הצבא, את המשטר והצורך לבצע
דברים שלא תמיד אתה משלים איתם.
זה לא היה הכיוון שלך, אבל תמיד ביצעת הכל.

יודע, הכרתי אותך גם בצד האחר, האישי יותר. בלבטים, החיפושים, התהיות. ישבנו ערבים שלמים, בילינו וניסינו לברר מה טוב יותר ואיך כדאי לצאת לדרך. תכניות, נסיונות, הרצון לראות, לחדש, ובכל זאת נשאר שנה בקבוץ, כדי להיות שלם עם עצמך במשק ובעיקר עם ההורים. ידעת לשמור על קשר איתם, ליצור מערכת קשרים שלא רק בין בן להוריו.

זוכר את הימים של אז, כאשר נודע לי על העדרותך. המעבר הזה בין ההרגשה שאינך להרגשה שאולי אתה בשבי, שיש סכוי. ההרגשה, שלך זה לא יקרה, אבל דבר לא עזר. מוזר להמשיך לחיות, לחפש, לשמוח, וכל זה בלעדיך. רק עם דמותך שמופיעה פתאום ומזכירה שהכל, למעשה, אחרת, אפילו שלא נרצה להודות בכך. טבעם של החיים שהם נמשכים, יעקב. תמיד אראה אותך לידי צוחק, טוהה תכניות, חולם...

מין כנות אישית

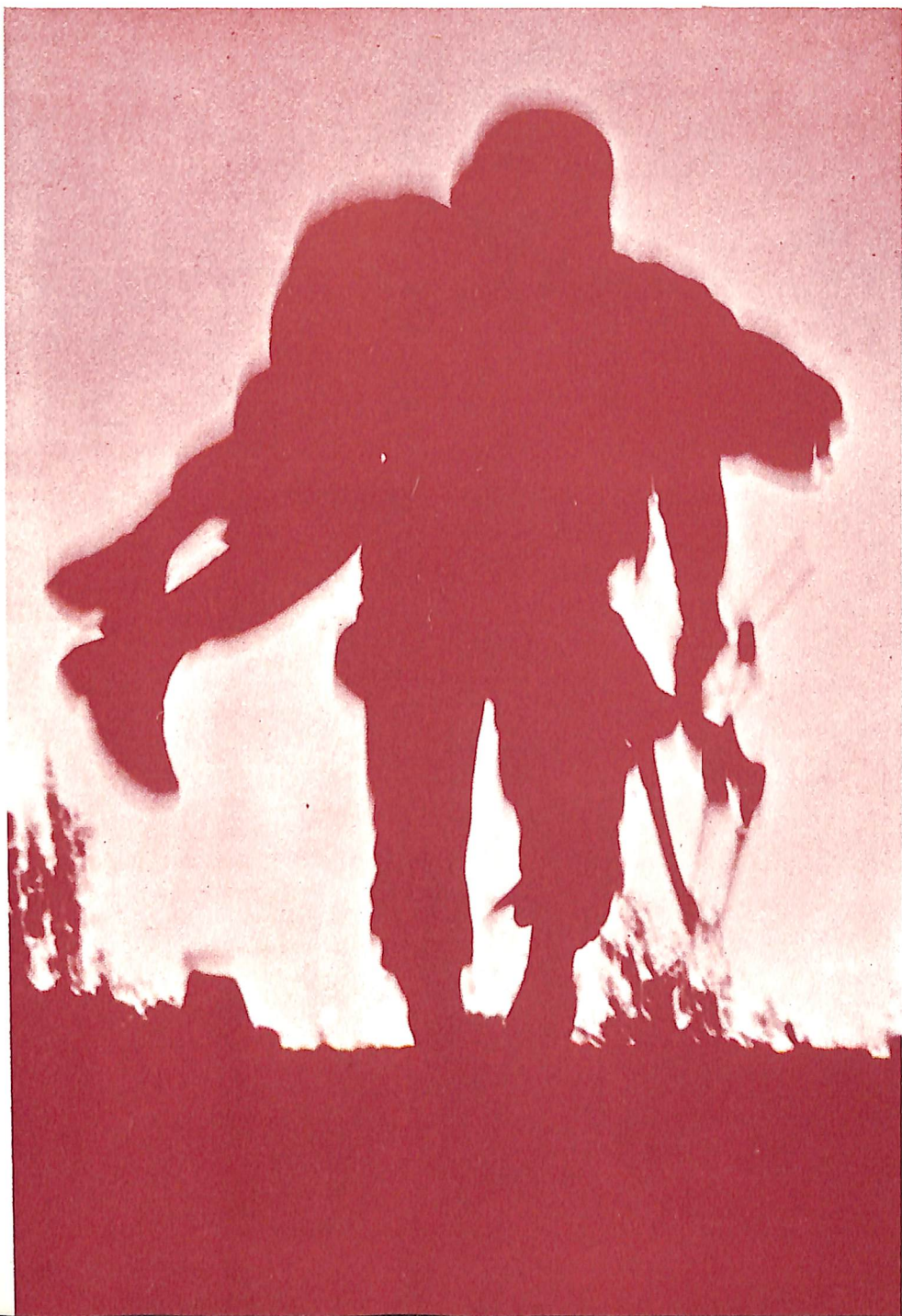

אהבתי את יעקב בכל לב.
הצד הבולט באופיו אשר שבה אותי, את חיילי הפלוגה בה
שרתנו יחד וכל הסובבים את יעקב ביחידה, היתה
הסימפטיה העצומה שיעקב הפיץ. חיוך שמור לכל ובכל
הנסיבות. חיוך ביישני ובלתי נשכח שנילוה לרוך ועדינות,
אך לא בלי אכפתיות לנעשה.
חוסר הבטחון העצמי המופרז היה אצל יעקב כמעלה.
מין כנות אישית וחוסר רצון להתבלט שלא לצורך, היא
שהפכה אותו לאהוב על כולנו.

בשעות הלילה, הארוכות, בישיבתנו בקו התעלה, עת לא ידענו על איזו חבית חומר נפץ אנו יושבים, דיבר יעקב על הרצון להכיר את החיים האחרים, את חיי הכרך, לצאת קצת מהמשק ואפילו לא בכדי לעשות משהו מיוחד. כאילו ידע את הצפוי וכל זאת לא מבלי להזכיר את אי-הנעימות כלפי המשפחה והמשק. מסודר עד כדי הגזמה. בחפציו האישיים ובטנק כאחד. אף פעם לא טוען לקשיים (והם לא חסרו). בפגישתנו האחרונה במסילות - כחודש לפני המלחמה - סיפר יעקב בכנותו הפשוטה והנהדרת, איך לא הצליח לקבל איזה תפקיד במשרד הבטחון, וזאת ללא כל תוספת תירוץ או טענה לצידוק. חסרונו של יעקב קשה לי. ועוד הרבה ממנו שמור עימי בזכרוני.

יורם אדלר

הרחק על ארץ חולת-מדבר
ירח רם יבער.
ואיש ישראל בחלון ניצב,
מול ירח ישא עיניו.

מה המראה תחתיך נשקף
ירח, מה המראה?

סיד יחויך ירח אף
סוד מדבר תחתיו.

הו, דבר נא ירח בל תרהה
ויהיה המראה אשר יהיה.

שם בקצה מדבר אראה
נער חייל כמו נרדם למראה
שם בעפר פניו

הו דבר נא ירח הכי יוכר
זה הנער הו הנער הזה.

כי אדבר את אשר אראה,
הן את בנך את יחידך-
אשר אהבת בזה.

ואין איל בסבך תחתיו,
סח ירח ויתכס עב.
וילט איש ישראל פניו.

הורים יקרים;

בנכם החייל סגן קרמרסקי יעקב נפל בעת מלוי תפקידו ביום
9.10.73 יג' תשרי תשל"ד, באזור הקרבות מדרום-מזרח
לאיסמעיליה, מצפון-מזרח לאגם המר הגדול.
בימים אלה אנו מתארגנים לתזוזה. בקרוב נחזיר את הציוד
למחסנים, נפשוט את המדים ונחזור לבתינו. בנכם, יעקב
היקר זכרונו לברכה, לא חוזר אתנו ולא משתחרר. במלחמה
קשה זאת נתן את היקר מכל, את חייו, להגנת כולנו.
עד עכשיו דחקנו בכוח את הכאב אל פינות חבויות בלב
והמשכנו בעיסוקינו הצבאיים, בשמירת הקוים ובכוננות
מתמדת.

ואילו עתה, כאשר השיחרור נראה באופק, פורץ הכאב מחדש.
המחשבה כי יעקב איננו איתנו, כי שוב לא נלחץ את ידו
לפרידה, כי שוב לא נוכל לומר לו - "להתראות במילואים
הבאים" - המחשבה הזאת קשה, קשה מנשוא.
דעו, הורים יקרים, כי כאבכם כאבנו ותמיד ישאר זכרו של
יעקב ז"ל חקוק בלבנו.
מי יתן ויהיו מעשינו בעתיד ראויים לזכרו.

בשם היחידה
אמנון מרטון סאי"ל
מפקד היחידה

הקרוב בו נפל יעקב

יחידת המלואים שלנו הגיעה לאזור הקרבות במוצאי יום השביעי לאוקטובר 1973 והתמקמה באזור טסה. במשך יום השמיני לאוקטובר היינו במסגרת אוגדת שריון בעתודה ובלימה ולקראת הערב הגענו למגע אש עם האויב.

בגזרתנו תפש האויב שטחים בעומק רב יחסית והגיע עד מחצית הדרך בין טסה לתעלה. אחד ממאחזיו הקדמיים היה גבעה מאורכת, שנשאה את שם הצופן "מכשיר". אחיזת האויב בשטח היתה חדשה יחסית ולכן העריכו אצלנו, שאפשר יהיה לסלק אותו משם במסגרת קרבות הבלימה המקומיים.

בבקר התשעי לאוקטובר תקפנו את "מכשיר" לראשונה. לא הערכנו מספיק את גורם הקרקע ומכשול גדול של דיונות הסיט את התקפתנו דרומה ולא "לקחנו" את היעד. הגדוד עשה סיבוב דרומה ויצא להתמלא מחדש בדלק ובתחמושת. בצהרי היום חודשה ההתקפה על "מכשיר". הגדוד חדר פנימה וגם קיים שליטה במרכזו. בהתקפה זאת נפל יעקב.

ספורו של אשר כורם

את יעקב ראיתי לראשונה ביום השני למלחמה, כאשר הוא הצטרף לפלוגה.

ביום השלישי למלחמה הצטרף יעקב לטנק שלי כמפקד הטנק ומפקד המחלקה. אני הייתי התותחן שלו.

אני זוכר שהביא מנות קרב לטנק והרביץ חיוך כזה... אמרו עליו שהוא בחור נחמד.

התפתחה בינינו שיחת הכרות. כל אחד סיפר מאין בא ומה הוא עושה. יעקב סיפר, בין השאר, שהוא בשנת חופש מהקבוץ, רוצה לאסוף קצת כסף, לצאת לחו"ל ואחר כך לחזור לקבוץ. אמרתי לו שאוכל לסדר לו מקום עבודה כשנגמור את המלחמה. ב"כור מתכת" יש איזה מנהל שאוהב מאוד חיילים והוא יכול לעזור. מרויחים שם די טוב...

באותו רגע קבלנו פקודה להסתער, לאחר שקודם היינו בעמדות המתנה (באזור טסה). זה היה בערך ב- 12.30 בצהריים.

הסתערנו... ירינו קצת על טנקים, על ג'יפים עם אנשי חי"ר מצריים. לאחר שטנק אחד מהפלוגה שלנו "יחטף" טיל, קיבלנו

הוראה לעצור ולרדת לעמדות המתנה. המורל קצת ירד ואז שאלתי את יעקב (כסגן הוא נחשב בעיני למקור מוסמך) - מה הולך פה? הם צלחו את התעלה? והוא אמר לי - כן, אבל זה לא נורא... מחזיקים מעמד. בכלל, יעקב הכניס לנו מורל כל הזמן, שלא נתייאש.

ואז, כשהיינו בעמדות המתנה, התחיל לרדת עלינו מטר טילים ונסוגנו לעמדות ההמתנה הקודמות שלנו. המתנו שם

כחצי שעה בערך. היה אתנו בטנק גם אורי ברקאי ז"ל מנען.
הסתכלנו סביב דרך הטלסקופ והפריסקופ וכל מכשירי הכינון
שהיו לנו. יעקב אמר לי - תקפיד ותשגיח שלא יפתיעו
אותנו. כי בשטח היו אנשי חי"ר מצוידים בטילים...
שוב קבלנו הוראת הסתערות. התקפנו. נתקלנו באנשי חי"ר
והשמדנו כמה שיכולנו.
ליעקב לא היתה תחמושת למקלע האוטומטי 03, שבד"כ נמצא בידי
מפקד הטנק והתותחן (בכל החטיבה חסרה תחמושת ל-03).
כמובן שבהסתערות היה עליו להיות חשוף בצריח.
המשכנו להסתער והגענו עד למרחק של קילומטר אחד לפני
התעלה, במגמה לחלץ חבריה ממוצב "חמוטלי", באזור טסה.

יכולנו לראות את החבר'ה מ"חמוטלי" כאשר מאות חיילים מצריים
מסתערים עליהם וחשבנו שהנה... אנחנו כבר מצילים אותם.
אבל לפתע הרגשנו טיל בטנק שלנו שבא מדרום, פגע בצידו
השמאלי של הטנק והרג במקום את הטען-הקשר שלנו.
שמעתי את הצעקה שלו.

הטנק המשיך לנסוע ב"שוונג" עוד כ - 30-40 מטר ואז
חטפנו טיל נוסף במיכלי הדלק והמנוע דמם.
הרגשתי שמהו נופל עלי... זה היה יעקב... לא שמעתי
ממנו שום צעקה או אנחה, ולא יכולתי לראות איך
וכיצד נפגע.
הטנק החל לבעור כולו בלהבה ענקית. ניסיתי ללא הצלחה
להוציא את יעקב החוצה.
האש אחזה בי ולא יכולתי לנשום. איכשהו הצלחתי להחלץ
מהטנק ולצאת החוצה ואת יעקב לא ראיתי יותר.
אחר כך, כידוע, נפלנו בשבי. מצוות הטנק שלנו ניצלנו
רק אני והנהג.

* *

ההסתערות שלנו היתה בתוך שטח של דיונות. על הדיונות
ישבו אנשי חי"ר ולא ראינו אותם. היינו שבעה טנקים
מהפלוגה. הטנק של יעקב היה ראשון מתוך מבנה ראש-חץ
של שלושה טנקים. מאחוריו היה הטנק של המ"פ ולצידו טנק,
שכל אנשי צוותו נהרגו.

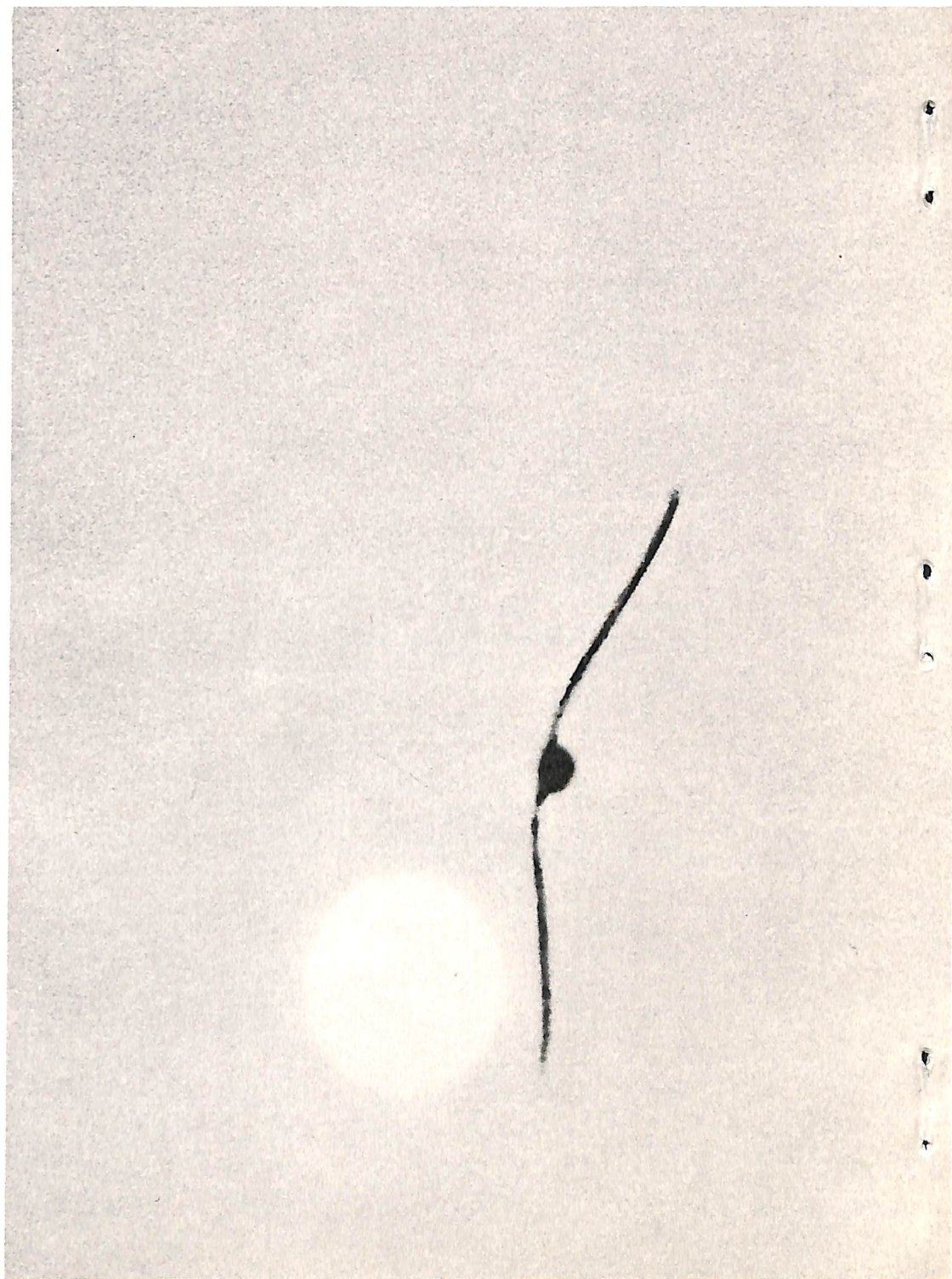
כשהגענו לתוך עומק המעברים שבין הדיונות הם ירו
לעברינו טילים והשמידו את כל הטנקים. רק הסמג"ד עם
צוות הטנק שלו הצליחו לסגת ולהתחבר איכשהו עם
הכוחות שלנו.

אחרי הקרב הסתר שנקנסנו למארב. המצרים נתנו לנו
להכנס במעבר הדיונות ורק לאחר שכל הטנקים עברו
הם "דפקו" אותנו מהאגפים...

שמעתי שלילות אחדים לאחר שנפגענו רצו החבר'ה להכנס
לשטח ולחלץ את הטנקים, אבל הם נתקלו בהתנגדות.
זה לא הלך...

במקום בו נעקר האילן
בוכה הרוח. האדמה
מתאלמנת וצפור יתומה
גולה לנכר.
מי שומע בכי, מי כואב
את הדרך, את הנוע האלם
של הצמרת הקמלה, מי
מבכה את השר ?
מי יזכר את סער השיר,
השלכת, הפריי?
מי יכיר את היגון בבכי
רוח ערירי?
אין עוד צפרים ברקיע.
אנו צריכים לשיר.

מנין העז הנורא הזה
לקום תמיד במפתיע ועל
אף הכל לחול ולעלז?
אולי יובן על אף הכל
למה אדם צריך להיות
צפור?

שמרו על הזקנים עד שאחזור

לדבר על יענק'ילה בלשון עבר נראה לי כמשימה בלתי אפשרית,
אך המציאות המרה טופחת על פנינו יום-יום ושעה-שעה,
והנה עברה שנה...

הנה הוא, לנגד עיני, מופיע מדי שבת לשולחננו המשותף בקבלת
השבת למקומו השמור לו ומביא עימו לשולחן את בת הצחוק
השובבה, את מצב הרוח המרומם, ואם לא הגיע - נשאר כסאו
מיותם. כאילו מחכה הוא לבעליו שיבוא, אך אנו ידענו
שם לא הגיע השבת הרי שיבוא בשבת הבאה...
--- זכורה לי שיחה אחת עם יענק'ילה.

הוא השתחרר וצר נראה לו עולמו... ביקש לתור מקומות
חדשים, רחוקים, לטעום ולשוב לביתו אך... איך יילך, יפרוש
כנפיו ו"אשאיר את הזקנים" לבדם, כדבריו. אמרתי לו
שהוריו, הצעירים ברוחם, מסתדרים טוב ויפה, ואם זהו
רצונך - לך וחזור בהרגשה שעשית כפי שאמר לך לבבך ותתעשר
בחיות. ואז אמר לי: "הבטיחי לי את, חברתה הטובה של
אמא, שתשמרי על הזקנים. שימו עין עליהם לבל ירגישו עצמם
בודדים כל-כך עד שאחזור".
אך הוא... הוא כבר לא יחזור...

חווה באגון

בן טוב היית

יום כיפור.

אוטו משא מאחורי חלוני. יעקב בא לביקור, להורים.
יצאתי לגינה. פייבל ויעקב בישרו לנו על פתיחת המצרים
במלחמה.

אוטו המשא נעלם ואיתו יעקב.

מאז השבת הארוכה לא ראינו את יעקב ז"ל.

האם זאת מציאות? שאלתי לא פעם את יצחק. כך יוצא בן
ולא חוזר?

חלום בלהות... קשה, קשה להאמין שזו מציאות, מציאות
איומה. הנה הוא רק הלך ו... כבר עברה שנה.
במה למלא את חסרונו? במה לנחם את הוריו שכה היטבת
עימם ביחסך העדין והנאמן?
ביום בהיר אחד בא המבשר והוא לבוש מדים, עצב על פניו.
ראיתו ורציתי לצעוק לא! לא! זה לא יכול להיות, הלא
הוא רק עזב את החצר...
יום רדף יום והבשורה "התאזרחה", אך קשה היה לעכלה.
כה צעיר ורענן. עוד טרם הכרת את החיים...
זוכרת אני שלפני שנה, ב-15 ליולי, יצאנו להבראה עם
פייבל ובתיה. אחרי שבוע חזרנו הביתה. היה יום חמסין.
הוריו מצאו בית מאורר ונקי ואתה קידמת את פניהם.
אמרתי לך: "יעקב, כל הכבוד! בן נאמן." ענית לי:
"זה חינוך, מה שזורעים - קוצרים."
כן, בן טוב היית. כמה איומה מילה זו, והלא אתה עלם
צעיר ויפה. כל החיים היו לפניך, כמה תכניות תיכננת...
ספרה לי דורית, חברתך לעבודה ברפת, שידעת לעבוד בצוות,
ידעת להדריך בעבודה ברוח טובה וחברית ושנעים היה
להמצא בחברתך.
ויצחק המורה שלך - מה יודע עליך? רק טובות.
מוכשר ואהוד על חבריו.
גם שכן טוב. את השלום פיזרת עם צחוק מרפרף בפיך.
מדוע הולכים מאיתנו הבנים הטובים?
מדוע יש מלחמות? - שואל נכדי בן העשר.
הגם אנו נצטרך ללחום? הגידו, אבא ואמא, הגידו, סבא
וסבתא! מי יתן ולא ילמדו עוד מלחמה.
בתיה ופייבל, קרבנכם גדול מנשוא, יגונכם כבד, אך
למען יעקב שכה אהבתם, אנא! אם יש בכחם עזרו
לעצמכם להתגבר ולהמשיך בחיים ותראו נחמה ואושר
בבנותיכם ונכדיכם היקרים.

האלו ינק!

למה אין שומעים אותך, השתגעת!?
עליך להגיע בעוד מועד, כן... כולנו מחכים.
הלכת לך, כך יצאת... אפילו שלום לא אמרת. אילו
ידענו שתבושש לבוא היינו הולכים עדיך, ואתה...
אתה רצת לסיני...
קרבות, עשן, דם, אבק שריפה, אתה בתוך כל אלה.
דקות חולפות, שעות עוברות והימים רצים רצים -
לא מכתב, לא מברק, אין שום תשובה. דומה, דומיה.
היכן אתה?
חתום ודי על גלויה, חתום עכשיו! אנו משתגעים! -
דומיה... אין תשובה.
חלומות בלהה, עיניים דמועות... מסונוורות... צבעים רצים,
מסתובבים... שחור, אדום, שחור, צהוב ושוב גם
ורוד, ורוד, כן... אולי זה אתה כאן בין הצבעים?...
דומיה.
י נ ק - תלתלים תלתלים, עיניים שובבות, צחוק משגע,
חיבוק מעודד, חולצת טריקו לבנה, ג'ינס... כולך
יענק'לה אהוב.
היכן אתה?
חזור, חזור, אנא -
יד רועדת, חלשה, כותבת, כותבת לך, מתחננת לך, אך -
דומיה -
קללות באויר, זעם מר, עצב, געגועים -
דמעות מסנוורות... צללים. צבעים... אורות, שמחה,
צחוק מתגלגל, תלתלים - ערימה של תלתלים... ושוב
צחוק משגע, מגלגל עיניים שובבות, מכנסי ג'ינס וטריקו
לבנה, הליכה מדודה ואופיינית...
הרי זה אתה ינק.

לא אשא ברכה לעפרך, לא מלים אחרונות ואלו! לא
תפילה אחרונה.
אתה עמנו ינק, עמנו תמיד.

רינה

קרמרסקי!

עד היום אינני יכול להאמין. לא למשמע – והרי לראות
לא אוכל. אילו הייתי רואה...
עיני מחפשות אותך חי. חי בתוכנו. עליז, שמח ובעל חוש
הומור. ליבי מאמין, שיום אחד, כשכולנו נשתחרר – גם
אתה. נראה אותך חוזר מאובק מן המדבר. המדבר האכזרי.
הלוואי! כל פעם כשאני עוצר באיזו צומת, ברדתי למדבר,
אני מחפש. מה אני מחפש?
אני מחפש עיניים שקועות, שחורות, של אדם נבון, של אדם
חושב. שלך. אבל עדיין לא מצאתי אותן.
קרמרסקי. זה הכינוי שנתתי לך. כינוי אחר לא מצאתי.
שמות וכינויים רבים היו לך: יעקב, יענקל'יה, ג'ק, רבים
ישנם כאלה. אבל קרמרסקי ישנו רק אחד.
כיום, מה נשאר לי? רק אותו כינוי. האמן לי, אזכור אותו,
לנצח. זכורה לי הידידות העמוקה שלנו. בילדותנו היית
בשבילי סמל. סמל לגאווה, לחכמה. לכן שאפתי להתקרב אליך
והצלחתי. היום נשארתי לבדי ואתה חסר לי.
זכורות לי השיחות שלנו על העתיד, על הצבא, על הקיבוץ.
זכורה לי במיוחד אותה תקופה, כשהשתחררת ורצית לצאת לשנה
החוצה. שוחחנו והצעתי לך להישאר בבית לפחות שנה אחת.
לבסוף הסכמת איתי. לא מזמן רמזת לי, שטוב עשיתי שכך
יעצתי לך. אמרת: "אפילו היום, כשאני הולך לשנת חופשה,
הרגשתי אחרת". האמנתי שיצאת רק כדי לחזק את עצמם.
לחזק על מנת שתחזור יום אחד שלם יותר עם עצמך ועם
דרכך שבחרת.
והנה היום מה נשאר מכל אלה?

אברהם מורגנטלר

ג'ק יקר ...

כל כך חפשנו אותך,
כל כך האמנו שעוד ניפגש ונזכה למילותיך רוויות ההומור
ולחיוכך מלא שמחת החיים.

לאחר שבועים ששתקת, התקוממנו לדומיה הזאת, וקיינו
שפתאם תופיע

עליז, מבין, מרגיע - שלשוא דאגנו.

מקץ חודש - הופעת בחלומותינו,

מדי יום שנפגשנו - כל אחת וחלומה,

חלומות של צפיה ענקית לשובך האמיתי.

טרבנו להפרד ממך, ורצינו "לפחות עוד פעם אחת",

אבל אתה המשכת להשאר רחוק ושותק.

עכשיו -

שצריך לכתוב עליך, העט ממאן !

עוד טרם גמרנו לשוחח אתך "על הכל",

להשתתף בתוכניותיך, להתגלגל עם צחוקך וכבר

לשנות? ...

עוד טרם מיצית אתה את כל שרצית,

עוד לא הספקת לנשום לרוחה את כל שיצרת ודהנות מרגעך

החדשים שהיו כה מלאים, יפים ומספקים עבורך,

וכבר? ...

ג'ק -

זה אי-אפשר להאמין בכך.

ואפילו מלים של הספד לא יהפכו זאת לממשי.

כי אתה כל כך חי,

כל כך בתוכנו עמוק -

בשפתנו, במנהגינו, במה שעשינו ובמה שמצפה הלאה.

אתה כל כך עוד ישנו

שאחרת פשוט לא יתכן.

ינק' ...

יש לי המון מה לומר, אך אינני יודעת איך להתחיל.
אם אתחיל בזכרונות הילדות, הרי שמלים לא יספיקו לאותן
חוויות נעימות, ופחות נעימות, שהיננו יחדיו. ומה ערך
לאותן חוויות שרק אני יכולה להעלות בעוד אתה כבר אינך
שותף להן ?

... ואם אתחיל באותה תקופה יפה שגדלנו במוסד... גם
היא כבר חסרת משמעות.

אם כך, אז במה להתחיל ?

כל התחלה קשה, כך אומרים, אך הסוף קשה עוד יותר.
כאשר יגיעו ימים טובים יותר ונשב כל "תומרים" ביחד,
מקומך בינינו יהיה פנוי, כי אין אחד מאתנו שיוכל
למלא את החלל הריק שהשארת כאשר הלכת ולא חזרת.

ינק'... (כך קראתי לך, וגם אתה לא חסכת בכנויים אלי)
ידעתי מילה טובה ומעודדת ממך בשעותי הקשות,

אך מה אוכל לומר היום להוריך ואחיותיך... שאתה
גבור... שאתה חזק... שאתה אמיץ... ואלו הן רק מלים,
מלים שחורות ומרובעות שאין בכוחן להביע את אשר
אומר הלב.

לא נותר לי אלא להרכין ראש עם בני משפחתך והקבוץ
כולו, לנגב דמעה, שיורדת לאטה, ולכאוב את הכאב
האילם.

סיקרה - ינואר 1948

סנקיסט יצע ויבין... צווא 22
וה"שמה שלהם"

מאלבום התמונות

החלפת אבנים. עין מולד "לו"

"הקרת" מחול. ארבע אקראי רגלי

מכתב שכתב יעקב לאסתר, לאחר נפול אחיה, ישראל, בתעלה.

אסתר אזרי כוח

יום ג'

מה טעם יש לפתוח מכתב בשלום כאשר זה
כל כך רחוק מאתנו. זאת מילה שהופכת ריקה מיום ליום,
ובכל זאת, אולי אם נאמין...
ביבי, כמה קשה לכתוב, כאשר כולך רועד מכעס. המוח
לא תופש, לא מביין, והלב... הלב...
איך כל בוקר בימים אלה אנחנו נגשים ל"על המשמרי"
בידיים רועדות ומקווים שלא...
והפעם דווקא כן.
הידיעות הקשות האלו הופכות מרות פי כמה כשנמצאים
אי שם הרחק מהבית.
קשה ממש לתאר כמה אני קרוב ברגעים אלה הביתה ויחד
עם כולכם אני כואב, ומשהו בפנים התרוקן. ממש לא
נתפש.
אתמול לא עצמתי עין בלילה. ישבנו יחד: אני ויעקב קרני
וירון ונסינו לתפוש, לעכל, למה? עד מתי?
אני לא יודע, אבל בשבילי ישראל עוד קיים, כמו שתמיד
היה וכמו שאהבנו אותו ברפת. כל כך ישר ו-fair.
אסתר, אותם זכרונות של העבר ישמשו לנו מעתה כהווה
וכעתיד, ואולי הם שיתנו לנו, לחיים, את הכוח והרצון
להתגבר ולהמשיך.
אצלי מבחינת הצבא הכל בסדר, אם כי שלא כרגיל הפכנו
מבצעים. אם הכל יהיה כשורה יש סכויים שנתראה
בקרוב בבית.

כתבי.

חזקי ואמצי!

יעקב

----- יום ששי היום, ועכשיו בעת הכתיבה אחה"צ אני רואה
בעיני איך החבר'ה מתאספים בבית וכמה טוב ביחד ומתחיל,
או בעצם ממשיך לחכות, שגם תורי יגיע.
אנחנו נארגן את השבת בדיוק כמו את כל ימי החול. אין
כאן שום הבדל.
קיבלתי היום, ביבי, מכתב יפה מדורית. היא שלחה לי גם
תמונה של ישראל על רקע השלג, כמו זאת שאצלכם בחדר.
את יודעת, שבאתי הביתה אז לשבת, הייתי עוד לגמרי תחת
הרושם הראשוני של הידיעה, כי מאז עוד לא הייתי בבית.
ואז, כל הכבוד לדורית. הלכה איתי לבית קברות, וסיפרה לי,
וסיפרה על הימים של ההלוויה ואחרי זה.
מאז שזה קרה, ביבי, אני חושב הרבה על כל בעיות
"המוות והשכול" - אם אפשר לקרוא לזה כך - אם כי זה ודאי
לא משהו מוגדר וכל אחד מרגיש זאת אחרת.
אבל מה שאני מרגיש הוא, שלהשלים עם מוות של מישהו יקר
ולהתגבר כאילו כלום לא קרה, אי אפשר וגם לא נחוץ.
ככל שנלמד יותר מהר לחיות, ולחיות יפה, עם ההרגשה
שאנו נמשיך כל הזמן בלי היקר לנו, ולגבינו אותו יקר
ימשיך לחיות רק בזכרון, אז יהיה יותר קל.
ביבי, אני מקווה שלפחות את מבינה קצת ממה שאני
מתכוון, כי אני מבין עוד פחות מקצת, ובכל זאת העליתי
קצת על הניר. ועד שנתראה שוב, הרבה הרבה שלום
ולהתראות כשיגיע הזמן.

גלוית שנה טובה לאסתר גרסיאני

על ביבי השלום והברכה

גם את ראש השנה אעשה כנראה על שולחן במועדון לילה בקהיר, ולגמרי לא על שולחן בחדר אוכל במסילות, ולכן נאלץ להסתפק בברכות כתובות על גבי ניר. אז זהו. התאריך הזה, בעצם, הרבה לא אומר. לא בזכותו ולא בזכות הברכות שבו נקבעת השנה הקרבה ובאה, על כל פנים מוכרחים לקוות שיהיה בקרוב הרבה יותר טוב, ובעצם היות שפעם בטוח יהיה טוב, אז כל שנה שעוברת, רק מקרבת אותנו לכך. ואחרי התקפה חזיתית של פילוסופית-חיים מרוכזת, מה נשמע? אני כבר לגמרי מוכן לראות את כולכם בבית בצורה חיה, ולא כפי שאני רואה אותכם ערב ערב כמעט (אם אני לא עייף מדי) בחלומות.

משום מה יוצא לחלום תמיד. ותמיד זה קשור בחבריה מהבית, כשהם משתלבים בענייני הצבא. זה סימן שלמרות הכל אני עדיין זוכר. ביבי, אם אומר ששקט ושלוה אופפים אותנו - אהיה רמאי, לעומת זאת אם אומר שהראש מכופף והמורל נמוך גם כן אהיה רמאי, ולכן היו כולכם מעודדים, יש מי שיביא את השקט למדינה הזאת. זה רק עניין של זמן. בסוף לא תהיה להם ברירה.

וזהו ביבי. לסיים, הברכות השגרתיות נשארות תמיד אקטואליות, ותמיד שנה מאושרת, הצלחה ועניין בעבודה ובכל, הן ברכות שלא נס ליחן, ולכן אשתמש בהן גם הפעם.

ועד שיגיע הזמן - להת'

יעקב

(אגב - אני מקווה שהבנת משהו מהכתב - פשוט, אני

שוב כותב מהתצפית)

14.10.1974

למשפחת קרמרסקי היקרה שלום!

שנה עברה מאז המאורעות של מלחמת יום הכיפורים וזכר
הקרבות המרים חי ועומד מנגד עינינו במלוא משמעותם
האכזרית.

בימים אלה מתייחדים אנו, צה"ל והעם כולו עם זכר
יקירנו אשר נפלו במערכה.

נקוה שלא תדעו עוד צער ויגון וכי יקירינו קרמרסקי
יעקב הי"ד, בעמידתו המופלאה במלחמת יום הכפורים, לא
רק השתתף בהצלתו של עם ישראל מהשמדה, אלא גם תרם
את חלקו לסלילתה של הדרך המובילה לשלום.

נקוה שבשנה הקרובה נתקדם בדרך זו לעבר השלום המיוחל
על ידי כולנו וזאת בזכות אלה שהקריבו את חייהם.
כוונתנו ורצוננו לשמור קשר עמכם ולשמור על זכר
יקירכם-יקירנו, עמכם יחדיו.

ברצוני לבקשכם לפנות לנחידה או אלי בכל מקרה של
בעיה אשר תתעורר בדרך הטיפול בכס מצד גורם כל שהוא
כדי שנוכל לנסות ולתרום את חלקנו הצנוע בעזרה.

בברכה

טוביה רביב אל"מ